

Boekbesprekingen

De jacht in Nederland

Niet alleen voor de beginnende jager, maar ook de oude rot in het vak zal hier beslist zaken in vinden om zijn kennis uit te breiden. Maar ook de vogel- en natuurbeschermers kunnen uit dit boek veel leren en als men het artikel op pag. 328 goed gelezen heeft zal men beslist ook kennis willen nemen van de inhoud van dit boek.

Het hoofdstuk over jachtveldverzorging slaat beslist niet alleen op het jachtwild, ook de andere vogels en alles wat leeft en groeit doen hier hun voordeel mee. Het aanleggen van dekking (bijvoorbeeld het planten van heggen e.d.), het planten van besdragende heesters (voedsel), maar ook nestgelegenheid wordt hierdoor bevorderd. Het aanleggen van voerakkers en voerplaatsen, drink- en baadgelegenheden. Het aanbrengen van nestbeschermers over grondbroeders en wildredders voor de maaibalk. In kort bestek nog iets over nestkasten. Dit onderwerp moet volgens mijn mening in een volgende druk uitgebreid worden. Evenals de aanbevolen literatuur. Bij de adressenlijst ontbreken o.m. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee en de Nederlandse Ornithologische Unie.

In het hoofdstuk 'Andere voor de jager belangrijke vogels' wijst de schrijver (bekend onder de schuilnaam 'Drijf-hout') nog eens op het nut van onze stootvogels en zegt daarbij uitdrukkelijk 'Iedere illegale actie door geweerdragers (dit zijn beslist geen jagers) tegen deze vogels ondernomen betekent een ramp'. Ook is de schrijver er tegen de Roek nog langer te vervolgen. Wat betreft de vogelvrije vogels attendeert de schrijver de jager er op eerst te observeren en goed te weten waar het geweer op wordt gericht. Ondergetekende vindt dat iedereen met een jachtacte dit boek bestudeerd moet hebben, maar dat ook vogelaars hier veel uit kunnen leren.

Frits F. J. Gommers

J. Antonisse: De jacht in Nederland. Illustraties van J. H. Dam en R. Richardson, 411 pag., tweede druk (z.j.). Uitg. H. J. W. Becht's Uitgeversmaatschappij N.V., Amsterdam. Prijs f 27.50.

Vogelwelt Schleswig-Holsteins

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Ornithologische Arbeitsgemeinschaft (Für Schleswig-Holstein und Hamburg eV.) verschijnt met medewerking van de Vogelwarten Helgoland en Radolfzell, de universiteiten van Kiel en Hamburg en vele leden, correspondenten en vrienden van deze vereniging, w.o. K. O. Beckmann, H. Bub, prof. W. Emeis, dr. W. Goethe, dr. R. Heldt, dr. H. Kirchner, dr. D. König, C. Lunau, dr. T. Mebs, K. Puchstein, P. Ruthke, R. Schlenker, dr. W. von Westernhagen en anderen, een ongeveer zesdelig werk over de vogels van Sleeswijk-Holstein.

Dank zij de bijzondere ligging tussen de Noordzee en de Oostzee neemt Sleeswijk-Holstein als landbrug tussen Noord- en Midden Europa een bijzondere positie in voor de noordelijke broedvogels. Door planmatige onderzoekingen konden vele bijzondere gegevens niet alleen over de trek, maar ook over de rui, ethologie, biologie en fluctuaties over de aantallen, verkregen worden.

In de winter 1973/1974 zal het eerste deel verschijnen, waarin duikers, reigers, ooievaars, aalscholvers, stormvogels en verwante soorten worden behandeld. Het bevat 96 pagina's met 16 foto's, vele grafieken, diagrammen en verbreidingskaartjes. De volgende delen zullen op korte termijnen daarna verschijnen. Tot de datum van verschijnen geldt een intekenprijs van ca. DM 11,— - voor Band 1. Bestellingen dient men te richten aan: Vogelwelt Schleswig-Holsteins, z. Hd. Herrn H. Kuschert, Beselerallee 22, 23 - Kiel - 1, Duitsland.

Grammofoonplaatje over milieu

'Ons bedreigde milieu' is de titel van twee 'uit grote bezorgdheid ontstane' grammofoonplaatjes over het leefmilieu. De plaatjes werden uitgebracht door Sonopresse, een platenproduktie maatschappij te Rotterdam. 'Een zuiver public-relations-geste. Wij timmeren nooit veel aan de weg, maar omdat we het onderwerp zo boeiend vinden nu eens wel', aldus de heer L. Ritmeester van Sonopresse.

De documentaire is niet slecht uitgevallen. In kort bestek worden vele aspecten betreffende het milieu aan-

geroerd. Daarbij werd gebruik gemaakt van commentaren van dr. W. H. van Dobben, prof. dr. D. J. Kuenen, dr. S. L. Mansholt, ir. A. Oele en ir. H. Peters. De cabaretgroep 't Oude Westen verleende met een paar milieuliedjes medewerking. De documentaire werd samengesteld door Sam Mol, bijgestaan door de bioloog dr. P. H. W. A. M. de Veer.

De plaatjes zijn niet in de handel. In slechts een oplage van 3000 stuks werden zij verspreid onder politici, bestuurders, wetenschapsmensen, actiegroepen en tal van anderen.

De Gouden Delta

Dit boek geeft de tekst van de voordrachten welke gehouden werden op het symposium 'De Gouden Delta', op 24 november 1971 te Gent. Het mondingsgebied van Schelde, Maas en Rijn vormt een van de biologisch en landschapskundig meest interessante, en tegelijkertijd een van de dichtst bevolkte en sterkst geïndustrialiseerde delen van West Europa. In tweeërlei opzicht kan men dus spreken van een 'Gouden Delta'.

In een dergelijk gebied dreigt 'alles wat groeit en bloeit', en alles wat de leefbaarheid van het milieu voor de mens veraangenaamt, in steeds heviger mate in de verdrukking te komen. Het gaat om zeer uiteenlopende zaken, dat duidelijk uit de voordrachten, die door Belgen en Nederlanders gehouden werden, blijkt.

De besproken onderwerpen liepen uiteen van vrijwel zuiver botanisch tot planologisch en van zoölogisch tot juridisch, behandelden milieuverontreiniging en stedenbouw, terwijl ook juridische aspecten en de opleiding van ecologen eveneens ter sprake kwamen.

Het geeft weliswaar niet een volledig beeld, maar toch een goed inzicht in de hoeveelheid van vragen en problemen die verbonden zijn met milieubescherming.

Onder redactie van dr. H. Gysels: De Gouden Delta. Natuur- en landschapsbescherming in de Lage Landen. Met medewerking van: M. J. Adrian, W. G. Beefink, A. Heyndrickx, J. Hublé, P. Kant, B. van der Lek, G. Persoone, W. Prové, F. de Soet, E. Standaert, L. P. Suetens, J. A. van der Ven, L. Vlijm. 166 pag., diverse kaartjes en flq., (1973). Uitg. Centrum voor landbouwpublicaties en landbouwdocumentatie, Wageningen. Prijs f 7.50.

Over de oecologie van de Koolmees

In het tijdschrift *Ardea* (61 : 2-93) van de NOU is van de hand van drs. J. H. van Balen een zeer uitgebreid artikel opgenomen onder de titel 'A comparative study of the breeding ecology of the Great Tit (*Parus major*) in different habitats'.

In het artikel, dat geïllustreerd is met vele tabellen en statistieken, wordt een vergelijkende studie gemaakt over de oecologie van de Koolmees in eiken- en dennenbos, speciaal tijdens het broedseizoen.

Uitgangspunten voor het onderzoek waren de reeds vroeger geconstateerde verschillen in populatiedichtheid in deze twee biotopen en de door Kluijver en Tinbergen (1953) gevonden voorkeur voor gemengd bos boven zuiver dennenbos. Analyse van de voedseltoestand en van de relaties van deze met de reproductie en met het grootbrengen van de jongen stelde de schrijver in staat na te gaan in hoeverre de waargenomen biotoopkeuze zinvol is te noemen.

Der Star

Twaalf jaar geleden verscheen de eerste druk van dit boek over de Spreeuw. Inmiddels is er zoveel literatuur bijgekomen dat een nieuwe druk een volledig nieuwe gestalte kreeg. Alleen al aan de literatuur-opgaven werden niet minder dan zeventien pagina's besteed! De auteur kon zijn gegevens van de in 1951 aangevangen speciale onderzoeken over broedsel-aantallen en legselgrootte, evenals het aantal der jongen bij eerste en tweede broedsel, aan het boek toevoegen. Het bevat verder uitgebreide gegevens over verbreding, biotoop, rui, lichaamsbouw, nestbouw, paring, broedverzorging, trek, nut en schade, afweermiddelen, doodsoorzaken en nog vele andere onderwerpen die op de Spreeuw betrekking hebben.

Schneider keert zich tegen de vergiftigingsacties en geeft andere mogelijkheden aan hoe de Spreeuw te verjagen is waar zij voor de mens nadeel veroorzaken.

Wolfgang Schneider: Der Star. 127 pag., 42 afbeeldingen. Tweede verbeterde druk, (1972). Die Neue Brehm-Bücherei nr. 248. Uitg. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg, Lutherstadt. Prijs DM 8.—.

Krachtig protest tegen de geplande herinvoering van de vogelvangst in België

Het bestuur van het Coördinatie-Comité voor de Bescherming van Vogels (CCBV) heeft van de 64 aangesloten culturele verenigingen, die samen meer dan 600.000 leden groeperen, de unanieme opdracht ontvangen zich krachtig te verzetten tegen de door de heer minister van Landbouw Albert Lavens geplande herinvoering van de veralgemeende vogelvangst, door middel van niet-automatische klepkooien en inloopkooien.

Niettegenstaande de afschaffing van de vogelvangst met netten vorig jaar, zowel in België als in geheel Europa, toegejuicht werd, zullen wij in de toekomst met een nieuwe vorm van vogelvangst, evenals met de daaruit voortvloeiende wederrechtelijke handel, worden geconfronteerd.

Dit alles niettegenstaande de vogelhouders over voldoende aantallen vogels beschikken en de kweekmogelijkheden praktisch onbeperkt zijn, zodat mits de nodige zorg in alle huidige en toekomstige behoeften kan voorzien worden. Het herinvoeren van de vogelvangst zal bovendien uiterst schadelijk zijn voor de belangen van de ware vogelliefhebbers -kwekers. Daar vogels vangen gemakkelijker is dan kweken, zal de kweek zoals voorheen opnieuw verzuimd worden. Zodat de verantwoordelijken voor het opnieuw toelaten van de vogelvangst, uiteindelijk ook een kaakslag toedienen aan allen die zich onbaatzuchtig inspannen om de vogelliefhebberij op eerlijke wijze in stand te houden, en geen roofbouw op de natuur willen plegen.

Reeds jarenlang verzoeken de culturele verenigingen de minister van Landbouw tevergeefs efficiënte maatregelen te treffen om de op grote schaal uitgeoefende wederrechtelijke vogelvangst en -handel tegen te gaan, die o.a. door volgende factoren in de hand worden gewerkt:

- 1 — het ontbreken van hoge straffen (hoge werkelijke winsten en onbenullige boeten)
- 2 — een gebrek aan deskundig toezicht (in Nederland vrijwillige Controleurs Vogelwet);
- 3 — de vrije handel, bezit en vervoer van 'onzichtbare' netten geschikt voor het vangen van vogels.

Daar de illegale vogelvangst en -handel, gezien het voortdurend uitblijven van

tegenmaatregelen, algemeen uitgeoefend worden, mogen we verwachten dat de nieuwe veralgemeende vorm van vogelvangst de terzake bestaande slechte toestanden nogmaals zullen doen toenemen. Dit alles zal een nieuwe uitbreiding van de commerciële vogelvangst in de hand werken, hetgeen de bedoeling van de vogelvaarders is. Niet alleen psychologisch, doch ook daadwerkelijk, betekent de herinvoering van de vogelvangst een zware slag voor de Europese natuur- en vogelbescherming.

Aangezien de in België overtrekkende zangvogels in hun landen van herkomst van een volledige bescherming genieten, mogen we tevens een krachtige internationale protestcampagne verwachten. Het herinvoeren van de vogelvangst betekent een belangrijke stap achteruit, en stelt bovendien een slecht voorbeeld voor andere landen.

Het CCBV betreurt, samen met alle culturele verenigingen, dat de eerste maatregel van de minister van Landbouw, na de goedkeuring van de Natuurbeschermingswet in het parlement, zal bestaan in het herinvoeren van de schandelijke vogelvangst, dit in strijd met de door de minister toch opgeëiste bevoegdheid en verantwoordelijkheid voor het beleid inzake natuurbehoud. Dit alles bewijst eens te meer dat het algemeen en cultureel belang bij het instandhouden van landschappen, fauna en flora, bij een bij uitstek economisch en politiek gericht departement zoals dit van Landbouw, niet alleen onvoldoende behartigd, doch zelfs uiterst slecht verdedigd wordt.

Adhaesiebetuigingen kunnen worden gezonden aan het CCBV, Durentijdlei 8, B-2130 Brasschaat, België, tel. 03-63 04 65 en 03 - 27 33 17.

5 augustus 1973

● R. Roeyers (algem. secr.) en R. Arnhem (voorz.)

Expositie van vogelafbeeldingen

Tot en met 6 oktober blijft te Amsterdam de expositie van vogelafbeeldingen geopend in Galerie Balans, Leidsegracht 74 waar Henk J. Slijper met gouaches van vogels, Peter Vos met tekeningen van vogels en Charles Donker met etsen van vogels exposeren. De expositie werd op 13 september geopend. De circa 70 werken zijn te bezichtigen van dinsdag tot en met zaterdag van 11.00 tot 17.30 uur.

Het gedrag der vogels

In de vele vogelboeken die er bestaan komt de beschrijving van het gedrag van de vogels vaak een beetje in het gedrang of ze is begraven in de vele vakliteratuur. Dit boekje vertelt nu eens uitgebreid over reinheid, voeden, maatschappelijke orde, taal van de vogels, voortplanting, territorium, hofmakerij, zang, nestelen, bedelend om voedsel, familiebescherming, onderlinge herkenning, en de trek.

Een machtig leuk boekje zowel voor de beginnende als de gevorderde vogelliefhebber. Zoveel wetenswaardigheden en zoveel aardige gekleurde prentjes dat het voor elke vogelliefhebber een welkom geschenk zal zijn, dat wij kunnen aanbevelen.

J.T.

John Sparks: Het gedrag der vogels. 157 pag., veel gekleurde tekeningen. Video-boeken nr. 3 (1970). Oorspr. titel 'Bird Behaviour' vertaald door E. van Dijk. Uitg. Elsevier Nederland N.V., Amsterdam/Brussel. Prijs f 4,90.

Die Blessgans

In dit deeltje wordt in afwijking met de tot dusver verschenen titels in deze serie een soort niet in zijn geheel behandeld, maar uitsluitend de trek en overwintering en daarmee samenhangende problemen. De Kolganzen, die hun broedgebieden in de boomloze toendra's van Rusland hebben en hier vandaan naar hun voedselgebieden uitzwerven, worden op sublieme wijze behandeld door een van onze Nederlandse ganzenspecialisten, Jules Philippona.

De telling van ganzen en eenden is een Internationale zaak geworden, zodat men uit de overwinteringsgebieden over vele interessante gegevens beschikt.

In verschillende hoofdstukken wordt gesproken over de broedpopulaties en hun aantallen, broedgegevens en leeftijdsverhoudingen, tellingen, trek en overwintering van de diverse populaties, trek (bij nacht, bij mist, vlieghoogte, grootte van de troepen, vliegrichting, trekwegen, aankomst en vertrek), dagritme (verblijf op slaapplek, voedselzoeken, ochtend- en avondvluchten, afstand naar slaap- naar voedselgebieden, gedragingen tijdens koudeperiodes), vijanden en storingen (vogels, zoogdieren, mens, verkeer), jacht, Kolgans en landbouw (schrijver stelt vast dat zij over het algemeen geen schade aan gewassen veroorzaken en dit

eerst de daaropvolgende zomer vast te stellen is), ganzenreservaten (de auteur beveelt het stichten van ganzenreservaten aan en vermeldt aan welke eisen deze in de eerste plaats moeten voldoen), verhouding in de wintergebieden tot de andere soorten en gemeenschappelijke rustgebieden worden vermeld, biotoop (plaatsen van slapen en drinken, plaatsen voor voedselzoeken, enkele gebieden worden uitvoeriger besproken) en het voorkomen in Europa en Zuidwest Azië wordt per land besproken. Ook worden suggesties gegeven voor wat er nog te doen valt en aanwijzingen voor verdere waarnemingen.

Als men bedenkt dat voor de lijst van geciteerde literatuur reeds negen pagina's nodig waren zal een ieder begrijpen dat een ontstellende hoeveelheid gegevens in dit boek zijn verwerkt, temeer als men weet dat Philippona vele ganzengebieden in Europa zelf heeft bezocht.

Jules Philippona: Die Blessgans. Zug und Überwinterung in Europa und Südwestasien. 135 pag., 45 foto's (1972). Die Neue Brehm-Bücherei nr. 457. Uitg. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, Prijs DM 10,—.

Meijndel-Medelingen. — Rapport 1972

Het rapport 1972 van het Vogelpopulatieonderzoek (onder redactie van H. van Dongen en J. H. Ros), waarin sedert 1963 is opgenomen het verslag van het Vogelringstation Meijndel, is het 14e in de reeks van de jaarlijks hierover verschijnende publicaties. Het bestaat uit 65 pagina's, 14 foto's van drs. G. Drost, F. P. J. Kooijmans, J. H. Ros (w.o. opnamen van Dwerggors en Cetti's Zanger) en Jan van de Kam, 7 kaartjes w.o. met ringvondsten van Sylviidae, Motacillidae, Turdidae en Fringillidae en vele tabellen.

Te beginnen met dit rapport (jaargang 2, afl. 1, speciale afl.) zullen voortaan deze publicaties verschijnen als Meijndel-Medeling van het Meijndel-Comité.

In 1972 werden in het gebied 182 vogelsoorten waargenomen (w.o. 68 broedvogelsoorten in 2433 broedgevallen). De Bontbekplevier en Snor worden als nieuwe broedvogelsoorten opgegeven. Opvallende vooruitgang van broedgevallen werd o.m. van Fuut (12), Tafeleend (49), Britse Kleine Mantelmeeuw (134) en Bosrietzanger (31) vastgesteld, opvallende achteruitgang van o.a. Water-

hoen, Paapje, Gekraagde Roodstaart en Grasmus. Van Fitis (382 of 392?) en Kuifeend (302) werden de grootste aantallen broedgevallen geteld. De Nijlgans (ontsnapte ex.) broedde er. In 1972 werden o.a. Roodpootvalk (12 t/m 24-9), Zwarte Specht (6-2, 4-3, 19-3) en Dwerggors (8-10) waargenomen.

Op de vinkenbaan werden totaal 3004 vogels (w.o. 51 pulli) geringd en werd een pathologisch en parasitologisch onderzoek verricht. Voor verslagen en de tabel van besmettingsgevallen met ectoparasieten wordt verwezen naar de bijlagen J, K en L.

Als bijlagen zijn verder opgenomen: vergelijkende broedvogeloverzichten over de jaren 1958 t/m 1970 en 1969/1972, waterwildtellingen, geringde soorten en hun aantallen met vermelding van gegevens over terugvondsten. Het is duidelijk dat er hier met een goed ervaren team wordt gewerkt dat zijn gegevens bovendien duidelijk en bruikbaar uitwerkt.

Geïnteresseerden kunnen zich in verbinding stellen met de heer H. van Dongen, Zeekant 17 B, Scheveningen.

J.T.

Beheersplan: De Landschotse heide

Ten zuiden van het dorp Middelbeers, tussen Tilburg en Eindhoven ligt de Landschotse Heide, een laatste restant van de uitgestrekte heide die vroeger midden-Brabant bedekte. De Landschotse Heide is één van de eerste natuurgebieden in Nederland die door de minister van CRM in januari van dit jaar is aangewezen als beschermd natuurgebied op grond van de Natuurbeschermingswet.

Behalve gegevens over geologie, botanie, hydrobiologie en archeologie bevat dit rapport ook voorstellen voor een beheersplan en worden er 11 pagina's aan de ornithologische waarde van het gebied besteed. In drie jaar werden er 135 vogelsoorten waargenomen, waarvan er 78 soorten als broedvogel werden genoteerd.

Als broedvogel zijn o.m. van belang Korhoen (gaat achteruit, biotoop moet behouden blijven), Zwarte Stern (er werden rietmatjes voor deze soort geplaatst!), Kleine Plevier, Velduil, Roerdomp, Boomvalk, Scholekster, Water-snip, Wulp, Nachtzwaluw en Tapuit. Op de doortrek komen Slechtvalk, Zwarte Wouw, Zeearend, Kraanvogel, Klap-ekster en diverse strandlopers voor. Het is een zeer gunstig biotoop van de Klap-ekster die door rust in het gebied

misschien nog als broedvogel kan terugkeren, terwijl ook het voorkomen van nog circa 5 paar van de steeds zeldzamer wordende Boomleeuwerik rust op de heide rechtvaardigt.

J.T.

J. C. P. van Kessel & C. Tönissen: Beheersplan: De Landschotse Heide. 31 gestenc. pag., 1 kaartje (juni 1973). Uitg. Vogelwerkgroep 'De Kempen'.

Wetenswaardigheden uit andere tijdschriften

In 'Limosa' jrg. 46 afl. 1-2 schrijft F. Haverschmidt over 'Waarnemingen aan een populatie 'Bonte Vliegenvangers' (*Ficedula hypoleuca*)' gedaan in de omgeving van Ommen.

W. J. Wolff geeft een uitgebreid overzicht over het 'Resultaat van vijf jaar steltloper-tellingen op Schouwen'. Naar schatting worden in de Oosterschelde circa 22 miljoen steltloper-dagen per jaar doorgebracht en voor de hele Delta wordt dit aantal geschat op 50 miljoen!

'Vogelwaarnemingen in de Donau-delta in mei 1972' tijdens een excursie georganiseerd voor de deelnemers aan de bijeenkomst van de International Council for Bird Preservation in Mamaia, Roemenië, worden uitvoerig beschreven door T. Lebret.

J. G. van Marle, K. H. Voous en J. Wattel bespreken in een kort artikel de aanwezigheid van 'Kortsnavelboomkruiper en andere Noordoosteuropese gasten in 1971-72'.

In een artikel 'Over het voorkomen van kiekendieven in Flevoland in 1971 en 1972' wordt door W. Schipper weer eens aandacht geschonken aan wel de meest interessante vogelgebieden die Nederland ooit gekend heeft.

M. J. Tekke geeft in 'Ornithologie van Nederland 1971' de in dat jaar ontvangen bijzondere waarnemingen. Daarbij zitten niet minder dan vier nieuwe soorten (Grijze Wouw, Noordelijke Grijze Snip, Ruigpootuil, Roodborstlijster) voor ons land en van 8 soorten (Grauwe Pijlstormvogel, Steenarend, Poelruiter, Breedbekstrandloper, Witvleugelstern, Scharrelaar, Sperwergasmus, Dwerggors) wordt de status gewijzigd in onregelmatige gast.

Het blad bevat ten slotte nog een aantal korte mededelingen (vangst *Cettis Zanger*, broedvogelinventarisatie in Dollardgebied, Grijze Wouw op 31-5-71 in Zuidelijk Flevoland, vangst van een Kortsnavelboomkruiper, oölogische en nidologische mededelingen).